

# Những nguy cơ đến từ “con sói” tiền ảo bitcoin và giải pháp

TRẦN THỊ XUYẾN

Học viện Ngân hàng

*Cùng sự phát triển với tốc độ vũ bão của công nghệ thông tin và mạng internet, thương mại điện tử cũng có những bước tiến vượt bậc. Các giao dịch thanh toán qua mạng ngày một phổ biến hơn và hình thức thanh toán cũng linh hoạt hơn. Hiện nay, có khoảng hơn 80 loại tiền ảo như Vcoin, Fireflycoin, Feathercoin, BBQcoin, ... nhưng loại tiền ảo gây ra “con sói” lớn nhất phải kể đến Bitcoin. Chính thức được giao dịch từ đầu năm 2009, giá trị của đồng tiền ảo Bitcoin tăng với tốc độ phi mã trong năm 2013, thậm chí có lúc đỉnh điểm đạt ngang giá vàng 1 Bitcoin = 1.240 USD đã thu hút được sự quan tâm không những của giới công nghệ, những nhà đầu tư tài chính mà còn của các cơ quan chức năng. Hơn nữa, những thông tin về các ông chủ sàn giao dịch Bitcoin lớn tại Mỹ bị bắt giữ vì liên quan tới chuyển tiền bất hợp pháp và rửa tiền đã đặt ra các câu hỏi lớn về bản chất của loại tiền ảo này. Vậy tiền ảo Bitcoin là gì? Những nguy cơ có thể gặp phải khi “con sói” Bitcoin ngày càng tăng nhiệt? Và những giải pháp của các quốc gia trước những biến động của thị trường tiền ảo này, đặc biệt tại Việt Nam? Bài viết này sẽ trọng tâm trả lời một cách rõ ràng các câu hỏi đó.*

## 1. Bitcoin là gì?

**T**ương tự như thương mại trên mạng Internet từ lâu lệ thuộc chủ yếu vào các tổ chức tài chính đáng tin cậy thứ ba đóng vai trò tiến hành thanh toán điện tử. Khi có trung gian đứng giữa, bạn sẽ phải tin họ. Làm sao để biết chắc họ không lừa bạn? Không phải niềm tin nào cũng đặt đúng chỗ! Thực tế, chúng ta cần một hệ thống

thanh toán điện tử dựa trên thuật toán mật mã thay vì dựa vào lòng tin, hệ thống mà cho phép hai tổ chức sẵn sàng có thể giao dịch trực tiếp với nhau mà không cần bên thứ ba. Những giao dịch mà có thể bảo vệ người bán khỏi nguy cơ gian lận và cũng thuận lợi cho người mua. Bitcoin ra đời từ bài toán về lòng tin đó.

Bitcoin (ký hiệu BTC) được sáng tạo



ra không phải bởi bất cứ Chính phủ của quốc gia nào mà bởi một người hay một nhóm người không rõ danh tính lấy biệt danh là Satoshi Nakamoto vào cuối năm 2008. Bitcoin hoạt động dựa vào những thuật toán mật mã cao cấp. Về bản chất, Bitcoin một loại tiền tệ kỹ thuật số phân cấp sử dụng một mã nguồn mở, giao thức internet ngang hàng (peer to peer) để thực hiện, kiểm tra và ghi lại các giao dịch. Bitcoin lấy ý tưởng từ hình thức chia sẻ thư mục ngang hàng nên người tham gia tự tạo ra Bitcoin và tự trao đổi với nhau mà không cần sự can thiệp của các tổ chức tài chính trung gian hay sự quản lý của ngân hàng trung ương nào, bất kể không gian và thời gian với mức lệ phí gần như bằng 0, thấp hơn rất nhiều so với giao dịch qua các ngân hàng thông thường và những giao dịch này cũng không phải nộp thuế.

Bitcoin được tạo ra nhờ kỹ thuật số, theo một thuật toán phức tạp. Để tạo ra Bitcoin mới, người tham gia phải đầu tư tiền vốn để mua những dàn máy tính hiện đại với năng lực tính toán tốt để đóng góp sức mạnh tính toán của họ vào việc tìm ra đáp án của một bài toán rất khó mà độ khó của bài toán này được tự động chỉnh sửa sao cho trung bình cứ khoảng mỗi mười phút, sẽ có một người hay một nhóm người tìm được một số lượng Bitcoin mới nào đó. Nếu bạn chỉ có một máy tính cá nhân đã được cài đặt các phần mềm tính toán để tìm được Bitcoin thì bạn cũng có thể tìm được Bitcoin nhưng cơ hội không cao. Cũng giống như đào vàng, nếu bạn chỉ có công cụ thô sơ để đào vàng thì rất khó thành công. Do công nghệ và kỹ thuật ngày càng hiện đại nên các bộ máy tính siêu tốc sẽ đào Bitcoin nhanh hơn và độ khó của bài toán cũng dần tăng lên. Nhưng lưu ý, càng nhiều người tham gia vào công cuộc “đào” Bitcoin này thì việc có thêm được Bitcoin ngày càng khó do tính khan hiếm của nó. Theo tính toán, có tất cả 21 triệu Bitcoin và sau khi số lượng này được đào hết lên vào năm 2040 thì sẽ không còn Bitcoin để đào nữa.

Giá của một Bitcoin thay đổi không ngừng. Nếu như trong năm 2011, giá trị của đồng Bitcoin tăng từ 0,30 USD lên 32 USD, trước khi giảm xuống còn 2 USD thì sang năm 2013, giá trị của

đồng tiền này tăng với tốc độ phi mã và có lúc đạt ngang giá vàng. Đầu năm 2014, một Bitcoin được giao dịch với giá hơn 700 USD. Khi giao dịch, chúng ta có thể mua với số lượng nhỏ hơn 1 Bitcoin, ví dụ như 0,1, 0,01... Bitcoin vì 1 Bitcoin có thể chia ra được thành 100.000.000 lần với đơn vị nhỏ nhất được gọi là **Satoshi**. Giá của Bitcoin là kết quả của mối quan hệ cung-cầu. Vì số lượng của loại tiền này là hữu hạn và việc đào ra được 1 Bitcoin rất tốn kém mà ngày càng có nhiều người muốn sở hữu nó nên giá loại tiền này thay đổi từng giây, từng phút tùy thuộc vào sự sẵn có.

Để sử dụng Bitcoin, ta cần có tài khoản trên một trang web của một trung gian tài chính nào đó như [www.coinmkt.com](http://www.coinmkt.com), [www.coinbase.com](http://www.coinbase.com), [www.mtgox.com](http://www.mtgox.com),... và chọn “ví Bitcoin” để giao dịch mua bán với những người khác. Ta có thể chuyển tiền thật vào tài khoản để mua Bitcoin và sau đó có thể bán Bitcoin để đổi sang tiền thật. Cách khác, ta nạp Bitcoin vào tài khoản để bán lấy tiền thật hoặc chuyển khoản hay mua các hàng hóa mà người bán chấp nhận thanh toán bằng Bitcoin. Tất cả giao dịch mua bán đều được cập nhật trên hệ thống lưu trữ máy tính ngang hàng, được gọi là blockchain- thứ ghi lại số dư của mỗi tài khoản và ghi lại lịch sử tất cả tài khoản tham gia giao dịch trước đó.

### 2. Những nguy cơ đến từ “con sói” Bitcoin

Dùng tiền ảo Bitcoin trong thương mại điện tử sẽ có những lợi ích như: Tính nhanh chóng trong giao dịch mua bán, chi phí rất thấp khi thực hiện giao dịch, không bị kiểm soát bởi cơ quan chức năng, bạn có thể làm chủ và tự mình đào thêm Bitcoin mới,... nhưng nó cũng gây ra nguy cơ không hề nhỏ.

*Thứ nhất*, nguy cơ ảnh hưởng tới các chính sách của Chính phủ

Bitcoin đã và đang được chấp nhận ngày càng rộng rãi không chỉ trong thương mại điện tử mà còn được chấp nhận bởi những cá nhân và tổ chức. Chúng ta có thể mua xe Lamborghini, ăn tối, uống cà phê, cắt tóc, học võ thuật, đặt vé máy bay, thanh toán chi phí khám chữa bệnh, đi taxi,... tại những điểm chấp nhận thanh toán bằng Bitcoin. Thậm chí, có cả máy ATM tự động



cho loại tiền ảo này tại một số nước. Phải chăng đang dần dần tồn tại một loại tiền tệ không phải do ngân hàng trung ương phát hành trong đời sống thực, trong khi hầu hết các quốc gia đều cấm các tổ chức hay cá nhân phát hành một đồng tiền song song với đồng tiền quốc gia mình vì nó sẽ gây ra các bất ổn về kinh tế- chính trị- xã hội. Hơn nữa, các giao dịch thông qua hệ thống Bitcoin mang tính ẩn danh, bảo mật nên rất khó cho các cơ quan chức năng giám sát và thu thuế.

như một công cụ tài chính để đầu tư với hi vọng giá của loại tiền này sẽ tăng hơn nữa trong tương lai. Điều này có thể gây ra bong bóng tài chính. Có khi nào nhà đầu tư tự hỏi nếu giá của Bitcoin đột ngột giảm mạnh thì sẽ ra sao? Chuyện gì sẽ xảy ra khi thuật toán Bitcoin bị phá vỡ và Bitcoin không còn khan hiếm nữa? Đối với câu hỏi thứ nhất, nếu như các nhà đầu tư mua Bitcoin liên tục với giá tăng dần để đẩy giá Bitcoin lên rất cao, và nhiều người đã tiếp tục đổ tiền vào mua

**G**ia trị của Bitcoin thay đổi một cách chóng mặt đã làm cho một số nhà đầu tư coi Bitcoin như một công cụ tài chính để đầu tư với hi vọng giá của loại tiền này sẽ tăng hơn nữa trong tương lai. Điều này có thể gây ra bong bóng tài chính. Có khi nào nhà đầu tư tự hỏi nếu giá của Bitcoin đột ngột giảm mạnh thì sẽ ra sao? Chuyện gì sẽ xảy ra khi thuật toán Bitcoin bị phá vỡ và Bitcoin không còn khan hiếm nữa?

Một điểm đáng chú ý là Bitcoin không bị quản lý bởi ngân hàng trung ương nên sẽ không bị phong tỏa hay đóng băng các tài khoản. Cụ thể, trong cuộc khủng hoảng tài chính tại Síp, để có thể nhận gói cứu trợ 10 tỷ Euro để thoát khỏi khủng hoảng, Chính phủ Síp phải chấp nhận thực hiện các thỏa thuận như giảm đáng kể quy mô lĩnh vực ngân hàng, cắt giảm ngân sách, thực hiện các biện pháp cải cách kinh tế và tư nhân hóa tài sản công, trong đó có việc tái cấu trúc hệ thống ngân hàng, theo đó, các khoản tiền gửi trên 100.000 Euro tại hai ngân hàng lớn nhất của Síp sẽ bị phong tỏa để sử dụng giải quyết nợ và tái cơ cấu hệ thống ngân hàng, còn các khoản tiền dưới 100.000 Euro không bị ảnh hưởng, nhưng sau khi có thông báo này, giá của 1 Bitcoin đã tăng vọt từ 100 USD ngày 01/4/2013 lên 200 USD vào ngày 09/4/2013, vì chuyện phong tỏa sẽ không xảy ra đối với Bitcoin. Không chính phủ nào có thể ngăn chặn giao dịch của bạn với Bitcoin vì bất cứ lí do gì như với phương thức thanh toán truyền thống. Điều đó có thể sẽ ảnh hưởng tới các chính sách tiền tệ trong điều hành kinh tế vĩ mô của các chính phủ.

*Thứ hai, ẩn chứa nguy cơ bong bóng tài chính*

Giá trị của Bitcoin thay đổi một cách chóng mặt đã làm cho một số nhà đầu tư coi Bitcoin

Bitcoin để kỳ vọng giá cao hơn nữa để bán kiếm lời thì khi đã có đủ lượng Bitcoin cần thiết với giá cao ngất ngưỡng, nhà đầu tư đồng loạt bán ra, ôm hết tiền và để lại hàng triệu người khác trắng tay vì sở hữu một đồng tiền mà không ai muốn mua nữa. Mọi người đều muốn rút tiền về trước khi quá muộn, lúc đó giá Bitcoin sẽ tụt dốc nhanh về mức mà không ai đoán trước được. Đối với câu hỏi thứ hai, thật khó để biết trước được sức mạnh của công nghệ. Mặc dù bây giờ thuật toán của Bitcoin còn là thách thức lớn đối với các tin tặc nhưng một khi thuật toán này bị phá vỡ, người ta có thể tạo ra nhiều hơn 21 triệu Bitcoin hay không hạn chế số lượng Bitcoin thì lúc đó, liệu rằng còn ai chấp nhận Bitcoin nữa. Một điểm đáng chú ý là trong năm 2011, một cá nhân đã phá được tài khoản Admin và cho bán ra hàng trăm nghìn Bitcoin giả khiến cho giá của Bitcoin giảm từ 17,5 USD xuống còn 0,01 USD. Một chặng đường mới có 5 năm mà đã có những sự cố lớn trên sàn giao dịch Bitcoin lớn nhất thế giới Mt.Gox như làm lộ thông tin người dùng, làm 600 tài khoản bị đánh cắp, giao dịch bị đình trệ trong nhiều ngày và thậm chí, Mt.Gox có thời điểm tạm thời không nhận Bitcoin gửi vào, làm giá của Bitcoin giảm chóng mặt. Nhưng một điểm bất ngờ là sau những sự cố đó thì giá của



Bitcoin lại nhanh chóng được đẩy lên cao. Do đó, theo các chuyên gia khuyến cáo, đầu tư vào Bitcoin là một kênh rất mạo hiểm với rủi ro rất cao.

*Thứ ba*, “vũ khí mới” cho các hoạt động phi pháp

Bitcoin có thể được sử dụng để thao túng, chuyển tiền bất hợp pháp cho các nhóm khủng bố, là miếng mồi ngon của các tin tặc và rửa tiền. Ngày 23/10/2013, tin tặc đã tấn công trang web có tên Inputs.io lấy đi 4.100 Bitcoin tương đương với khoảng 1,2 triệu USD tại thời điểm đó bằng cách xâm nhập vào tài khoản lưu trữ qua các tài khoản email không đảm bảo. Mới đây, hai ông chủ sàn tiền ảo Bitcoin lớn tại Mỹ là BitInstant và Bitcoin Foundation đã bị bắt giữ ngày 27/01/2014 vì cáo buộc rửa tiền sau khi bán hơn 1 triệu USD tiền ảo cho người dùng là thành viên của chợ ma túy trực tuyến Silk Road. Hơn nữa, một nghiên cứu gần đây của các chuyên gia máy tính Ittay Eyal và Emin Gun Sirer đến từ đại học Cornell đã chỉ ra rằng tồn tại một lỗ hổng trong cơ chế đào Bitcoin mà có thể khiến cho một nhóm người nào đó có thể gian lận, thao túng đồng tiền này. Rõ ràng là có nhiều nguy cơ bất ổn liên quan tới vấn đề an ninh có thể xảy ra xung quanh việc chấp nhận giao dịch, lưu trữ đồng tiền ảo này. Và vì tính không chính thức của nó mà nếu xảy ra tranh chấp hoặc thiệt hại gì thì sẽ không có cơ quan nào đứng ra giải quyết.

**3. Giải pháp của các quốc gia trước “con sói” Bitcoin**

Với những thách thức nêu trên, Bitcoin đã thu hút được sự quan tâm của những cơ quan có thẩm quyền. Chính phủ của các quốc gia lớn trên thế giới đã có những tiếng nói về hiện tượng này. Mạnh mẽ nhất phải kể đến Trung Quốc. Tháng 4/2013, một tổ chức từ thiện tại đây đã chấp nhận Bitcoin để cứu trợ và từ đó Bitcoin nhận được sự quan tâm của người dân nước này. Các giao dịch tại đất nước đông dân nhất thế giới đã góp phần đẩy giá của Bitcoin lên tới mức kỷ lục. Nhưng đầu tháng 12/2013, Ngân hàng Nhân dân Trung Hoa đã đưa ra quyết định cấm tất cả các ngân hàng có dính líu tới Bitcoin và các nhà bán lẻ không được chấp nhận Bitcoin như một phương tiện thanh toán vì tính bất ổn của loại tiền này. Quyết định đó nhanh chóng làm giá của Bitcoin giảm 50%, từ hơn 1.200 USD xuống còn 600 USD, nhưng sau đó giá của loại tiền này lại hồi phục một cách kỳ lạ. Các nước khác như Nga và Thái Lan cũng coi hoạt động giao dịch Bitcoin là bất hợp pháp và cấm các tổ chức, cá nhân giao dịch mua bán bằng đồng tiền ảo này. Các quốc gia như Ấn Độ, Malaysia, Indonesia, Phillipines, Singapore, Liên minh Châu Âu, Li Băng, Australia, New Zealand, Canada mặc dù không cấm các hoạt động giao dịch bằng loại tiền này nhưng cũng không coi Bitcoin là đồng tiền được chấp nhận và họ đều đưa ra các cảnh báo về những nguy cơ nghiêm trọng mà Bitcoin có thể mang lại. Riêng Singapore, Canada, Phần Lan đang xem xét để đánh thuế vào Bitcoin. Đặc biệt, Hoa Kỳ có các cơ quan chức năng quản lý

**B**itcoin đã thu hút được sự quan tâm của những cơ quan có thẩm quyền. Chính phủ của các quốc gia lớn trên thế giới đã có những tiếng nói về hiện tượng này. Mạnh mẽ nhất phải kể đến Trung Quốc. Các nước khác như Nga và Thái Lan cũng coi hoạt động giao dịch Bitcoin là bất hợp pháp và cấm các tổ chức, cá nhân giao dịch mua bán bằng đồng tiền ảo này. Các quốc gia như Ấn Độ, Malaysia, Indonesia, Phillipines, Singapore, Liên minh Châu Âu, Li Băng, Australia, New Zealand, Canada mặc dù không cấm các hoạt động giao dịch bằng loại tiền này nhưng cũng không coi Bitcoin là đồng tiền được chấp nhận và họ đều đưa ra các cảnh báo về những nguy cơ nghiêm trọng mà Bitcoin có thể mang lại. Riêng Singapore, Canada, Phần Lan đang xem xét để đánh thuế vào Bitcoin. Đặc biệt, Hoa Kỳ có các cơ quan chức năng quản lý hoạt động của các loại tiền ảo nói chung và của Bitcoin nói riêng.



hoạt động của các loại tiền ảo nói chung và của Bitcoin nói riêng như: Cục chống Tội phạm Tài chính (FinCEN) của Bộ Tài chính Mỹ, Ủy ban Thương mại Hàng hóa tương lai Mỹ (CFTC), Ủy ban Giao dịch Chứng khoán Mỹ (SEC), các công ty hay ngân hàng tư nhân và mỗi tiểu bang của Mỹ đều có luật pháp và các quy định tài chính riêng để đảm bảo các giao dịch Bitcoin không vi phạm pháp luật. Tại Hoa Kỳ, tính hợp pháp của hoạt động liên quan tới Bitcoin phụ thuộc vào bạn là ai và bạn sử dụng nó để làm gì: Đầu tư hay tiếp tay cho tội phạm. Về vấn đề thuế, năm 2009, Cục Thuế nội địa Hoa Kỳ đã ban hành thông tin về việc thu thuế đối với các loại tiền ảo giao dịch trong nền kinh tế ảo nhưng vẫn chưa có văn bản hướng dẫn chính thức việc thu thuế khi phạm vi các giao dịch nằm ngoài nền kinh tế ảo.

#### *Giao dịch Bitcoin tại Việt Nam*

Bitcoin khá mới mẻ tại Việt Nam nhưng cũng đã có những cá nhân đầu tư cơ sở vật chất để “đào” Bitcoin và cũng đã có doanh nghiệp chấp nhận thanh toán giao dịch hàng hóa bằng Bitcoin. Nhưng Bitcoin chưa được chấp nhận bởi các cơ quan chức năng vì theo Điều 17 Luật Ngân hàng Nhà nước số 46/2010/QH12 được Quốc hội Nước CHXHCN Việt Nam khóa XII, kỳ họp thứ 7 thông qua ngày 16/6/2010 quy định: Ngân hàng Nhà nước là cơ quan duy nhất phát hành tiền giấy, tiền kim loại của Nước CHXHCN Việt Nam và tiền giấy, tiền kim loại do Ngân hàng Nhà nước phát hành là phương tiện thanh toán hợp pháp trên lãnh thổ nước CHXHCN Việt Nam. Do đó các giao dịch được thanh toán bằng Bitcoin là bất hợp pháp và nếu có xảy ra tranh chấp hay sự cố thương mại liên quan tới Bitcoin thì sẽ không có cơ quan nào đứng ra giải quyết.

*Đề xuất nhằm hạn chế những nguy cơ của “con sói” Bitcoin tại Việt Nam*

- Tăng cường thông tin và cảnh báo chính thức tới người dân về những nguy cơ và rủi ro trong giao dịch, đầu tư hay đầu cơ vào đồng tiền ảo Bitcoin để nâng cao nhận thức của người dân về những hoạt động này.

- Ngân hàng Nhà nước nên có cơ chế can thiệp chính thức vào thị trường Bitcoin như cấm hoàn toàn các tổ chức và cá nhân có các giao dịch liên

quan tới Bitcoin; hoặc không tác động vào các giao dịch này nhưng phải thành lập cơ quan có chức năng điều tra về các hoạt động có liên quan tới loại tiền này, có quy định và chế tài luật pháp cụ thể để xử phạt và phải yêu cầu các tổ chức hay cá nhân có bất cứ hoạt động nào liên quan tới Bitcoin đều phải đăng ký và phải được cấp phép để hạn chế những hoạt động phi pháp như rửa tiền, chuyển tiền bất hợp pháp và trốn thuế.

Bitcoin có nhiều ưu điểm trong thương mại điện tử, nhưng cũng tiềm ẩn những nguy cơ không hề nhỏ bên ngoài thế giới ảo. Tương lai của đồng tiền ảo này ra sao vẫn chưa có câu trả lời chắc chắn nhưng nếu bạn muốn đầu tư vào Bitcoin nhằm mong thu được lợi nhuận cao khi giá tăng lên thì đó là một sự mạo hiểm rất lớn. Các cơ quan chức năng cũng cần phải tìm hiểu những diễn biến của đồng tiền ảo này để có những cảnh báo chính thức giúp người dân có những quyết định sáng suốt trong đầu tư. ■

#### **Tài liệu tham khảo**

1. Satoshi Nakamoto, *Bitcoin: A peer-to-peer Electronic Cash System*, 2008.
2. Luật Ngân hàng Nhà nước số 46/2010/QH12.
3. *Bitcoin Virtual currency: unique features present distinct challenges for deterring illicit activity*, 24 April 2012.
4. *Majority is not enough: Bitcoin mining is vulnerable*, Ittay Eyal, Emin Gun Sirer, Cornell University, 2013
5. “Bitcoin is broken”, researcher warn, <http://www.telegraph.co.uk>.
6. *New Report Details Bitcoin's Potential Threat to the Federal Reserve*, <http://bitcoinmagazine.com>.
7. *EU banking watchdog warns of risks from Bitcoin*, <http://www.reuters.com>.
8. *The bitcoin bubble and the future of currency*, <https://medium.com/money-banking/2b5ef79482cb>.
9. <https://bitcoin.org>, <http://www.sbv.gov.vn>.